
Školným proti vlně ekonomické emigrace

Školným proti vlně ekonomické emigrace

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

3.12.2010, rubrika: Česko, strana: 21, autor: LUBOMÍRA LÍZALA

Komentář

Demonstrativní výpovědi a kolektivní odchod do zahraničí – tak vypadá nespokojenost a protest lékařů, které hýbou zpravodajstvím. Nechci se ovšem překvapivě věnovat oblasti zdravotnictví, nýbrž školství, a to z poněkud jiného úhlu pohledu, než je běžné.

Z národohospodářského hlediska je odchod lidí na počátku produktivního věku do zahraničí čistá ztráta. Při jejich výchově a vzdělávání jako společnost (a je jedno, zda je to investice soukromá v úrovni rodiny či ve formě poskytnutých služeb z veřejných zdrojů) investujeme do lidského kapitálu. V okamžiku, kdy fáze investování skončí – tedy po dokončení školy a nastoupení do práce – dochází k návratnosti jak soukromé, tak společenské části investice. Čím vyšší vzdělání, tím samozřejmě vyšší počáteční investice, ovšem zpravidla též vyšší produktivita a generovaná hodnota.

Též se však prakticky ukazuje, že čím vyšší vzdělání, tím vyšší mobilita, i ta mezinárodní. To vede k poněkud problematické situaci, že ti, do kterých společnost nejvíce investovala a kde „ztráta na jednotku“ je nejvyšší, nejčastěji odchází. Jelikož nejsme zrovna nejbohatší zemí, vždy bude rozdíl mezi úrovní mezd u nás a v zemích staré EU12 či severní Americe.

Osobní návratnost investice do vzdělání tak může být znásobena odchodem na tyto trhy bez ohledu na profesi. Ovšem společenská návratnost investice tím zcela padá. Taková je ekonomická realita. Pokud jde o pár jednotlivců, je to nepříjemné, ale společnost to nepoloží a vnímáme to jako zcela přiměřenou cenu za svobodu, včetně svobody pohybu. Na druhou stranu, trvalý „brain drain“ je devastující, pokud jde o dlouhodobou konkurenceschopnost ekonomiky. A my máme za sebou historicky v té nejstarší generaci dokonce tři velké emigrační vlny, které sice nebyly taženy ekonomicky, ale politicky.

Z hlediska demokratického státu tak existuje jediné systémové řešení, které alespoň omezuje ztrátu ze společenské investice – školné. Jinými slovy, pokud nás čeká vlna ekonomické emigrace, je školné na vysokých školách nástrojem, jak jednak omezit „brain drain“ a jednak snížit jeho společenskou nákladnost, pokud k němu dochází. Samotné omezení „brain drainu“ není samozřejmě způsobené školným jako takovým, ale možnostmi navázanými na jeho existenci. Dobře si pamatuji ze svých pobytů v USA, jak kamarádům z medicíny odpouštěli splácení dluhu za vzdělání, když nastoupili na několik let po studiu do nemocnic v oblastech, kde bylo málo lékařů.

Zcela běžná je i forma firemního stipendia, kdy zejména v technických oborech, dotyčný pak odchází pracovat pro daný podnik. Není důvod, aby se obdobné nástroje nepoužívaly i u nás v širším měřítku a ne jen u pár studentů MBA, jako je tomu dnes.